سەردانی ترامپ بۆ پەکین!..
عوسمانی حاجی مارف

سەردانەکەی ترامپ بۆ پەکین، زیاتر تیشکی خستە سەر بەرژەوەندی و سودێکی ئاشکرا بۆ چین، هەردوو وڵات چین و ئەمریکا، گەڕاونەتەوە بۆ دۆخی ڕوبەڕوبونەوەی بازرگانی و ئابوری و ستراتیژی نێوان خۆیان، بە دوای لوتکەی شەڕی بازرگانی ساڵی ڕابردویان.
دوو ڕۆژ لە وتووێژی ترامپ و شی جین پینگ، دووپاتیان کردەوە کە تەنانەت دوای ئەو باجانەی کە ترامپ دایسەپاندووە، واشنتۆن و پەکین هێشتا لەو ململانێیەدا گیرۆدە بون کە ئاگربەستی بازرگانی لە ساڵی ڕابردوودا گەیشتەتە کۆتایی.
ئەم سەردانە، گرنگییەکی بەرچاوی بۆ بازاڕەکانی وزە و ئابووری جیهانی دروستکرد، بەتایبەتی بە لەبەرچاوگرتنی پەرەسەندنی گرژییەکانی دەوروبەری گەرووی هورمز و بازرگانی نێودەوڵەتی، بازاڕەکان بە تامەزرۆییەوە چاوەڕوانی هەر ڕێکەوتنێکن کە ڕەنگە نیگەرانییەکان کەم بکاتەوە و نرخی نەوتی جیهانی داببەزێنێت. گرنگی سەردانەکە، نەک تەنها لە کۆبونەوەی نێوان سەرۆکایەتی ئەمریکا و چیندا نییە، بەڵکو لە پەیامە ئابوری و بازرگانییە فراوانەکانیشیدا دەردەکەوێت.
پێشتر ترامپ لە سەردانەکەیدا بۆ سعودیە شاندێکی گەورەی بەڕێوەبەری جێبەجێکاری کۆمپانیا گەورەکانی جیهانی هێنابوو، ئەمەی ئێستاش نەخشەکە لەگەڵ چین دووبارە دەبێتەوە، ڕەنگدانەوەی بونی ئامانجی ئابوری و بازرگانییە، کە لە پرسە سیاسییە تەقلیدییەکان یان شەڕی بازرگانی تێدەپەڕێنن. ڕێگاکانی وزە، بازرگانی دەریایی، بابەتی دیار دەبن لە کۆبوونەوەکانی داهاتوودا، بەتایبەتی لەژێر ڕۆشنایی نیگەرانییەکاندا، سەبارەت بە گەرووی هورمز و ئەگەری پێککەوتنی پێداویستییە جیهانییەکان، هەروەها پرسی دەستپێکردنەوەی هاوردەکردنی نەوت و غازی ئەمریکا لەلایەن چینەوە.
گرنگی لوتکەی ئەمریکا و چین و بەرژەوەندییە جیهانییەکانی دەوروبەری، نەک تەنها لە کۆبونەوەی نێوان هەردوو سەرۆکی چین و ئەمریکاوە سەرچاوە دەگرێت، بەڵکو لە سروشتی ئەو کەسایەتییە ئابوریانەی کە یاوەری ترامپن، کە سەرۆکی کۆمپانیا گەورەکان لەخۆدەگرێت، هەوڵدەدەن لێکتێگەیشتن و ڕێکەوتنی نوێ لەگەڵ لایەنی چینی ئەنجامبدەن. سەردانەکە ڕەهەندی ئابووری قووڵ لەخۆدەگرێت، کە پەیوەندی بە وزە و وەبەرهێنان و بازرگانی نێودەوڵەتییەوە هەیە،

تنیا باسک نی لسر ناککی سیاسیکان یان گومرگی نوان هردوو وات.
پرسی هاوردکردنی غازی سروشتی شل للاین چین و نوتی ئمریکا ل دیارترین بابتکان بوو ک باسیان لوکراو، بتایبتی دوای ئووی پکین لماوی ابردوودا بهی گرژی بازرگانی و سیاسیکانی نوان هردوولا کینی نوتی ئمریکای اگرت. گانوی چین ب هاوردکردنی نوت و غازی ئمریکی، هند خواستکی نو نیی، بکو گانوی ب ئاستکانی پشوو، لکاتکدا ترامپ پویستی ب دستبرکردنی دستکوتی زیاد هی بئوی ل ماوی داهاتوودا بیخات برد ای گشتی و بازاکانی ئمریکا، ک استوخ کاریگری لسر یشتنی وز و نرخی نوتی جیهانی دبت.
سرداناکی چن نرخی نوت دادبزنت؟، بوشوی دبت ک ترامپ دتوانت استوخ نرخی نوت دابزنت ئگر سرکوتو بت ل قناعتپکردنی چین، ک هیچ هشیک ب داختنی گرووی مالاکا یان دژکردنوی قیرانی گرووی هورمز نی.
قیرانی ئستا تنیا پیوندی ب قباری دابینکردنی نوتو نی، بکو پیوندی بو دواوک و ترس باوی لناو بازاکانو هی، نیگرای جیپلتیکیکان، وتان پادنت ب کمکردنوی یدگکان لبری ئوی ئازادیان بکن ب بازای جیهانی. دوای دواختنی سردانکی ترامپ ب چند هفتیک، بو هیوایی بگنامیکی تسلیمبونی ئران لگ خیدا هبگرت ک بتوانت دانوستان لسر ئیمتیازاتی گور لگ شی جین پینگ بکا،. بام ئم ووی نداو ناچاریش بوو بوات. سردانکی ترامپ پویست بوو، بام جگ ل دیاری و یادگاری هیچی تری لگ خیدا نهنایو، ل هماناکتدا چینیکان پداگرن لسر دربینی شوازی خیان ب بوبردنی ململانکان، لباری عملیو، هیچ ئنجامکی استقین و سوودبخش نبوو ب ئمریکا.
لاستیدا ب ئمریکا سردانکی ترامب ئو مانایی لدکوتو ک جدیترین پرس حساسکان چارسر نکراون، بتایبتی ئو پرسانی ک واشنتن ب سیاستی پارزگاریخوازان و قرخکاریکانی پکین وسفی دکات، بتایبتی پگو دور و دخالتی چین ل ژهاتی ناواستدا، ک ئو دخالت تائستا ب ترامپ و ئمریکا سنوردار ناکرت.
یکم سردانی سرکایتی ئمریکا ب چین، ل ماوی نزیکی د سادا، ک بازرگانی، تکنلژیا و کمک پرسی تری گرتو، لوان گفتوگی اشکاوان لسر بابتکانی ژهاتی ناواست وک پشتیوانی پکین ب ئران و کاریگری جیهانی فراوانکانی

قەیرانی گەرووی هورمز.
لە کاتی جەنگدا پەکین لە دوو ڕێگەی سەرەکییەوە پشتیوانی خۆی بۆ تاران نیشانداوە، بە بەردەوامی لە کڕینی نەوتی ئێران و پێشکەشکردنی شێوەی جۆراوجۆری هاوکاری شاراوە بە هەوڵە سەربازییەکانی کۆماری ئیسلامی، هەروەها دابینکردنی پێکهاتەی دوو بەکارهێنان بۆ بەرنامەکانی مووشەک و فڕۆکەی بێفڕۆکەوان بۆ تاران، پەکین پانتایی ئاسمانی بە درێژایی شەڕەکە بۆ ئێران دابینکردوە، ئەمەش وایکردووە هێزەکانی ئێران بتوانن زانیاری هەواڵگری خۆیان لەسەر ئامانجەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل باشتر بکەن. لە بەرامبەردا واشنتۆن هەنگاوی ناوە بۆ بەڕەنگاربونەوەی ئەم پاڵپشتیانەی پەکین، بە ڕێگری له کەشتیەکانی هەڵگری نەوتی ئێران، تا سەپاندنی سزا بەسەر کۆمپانیەکاندا.
هەڵبەتە ئەوە ئاشکرایە کە ترامپ لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا خۆی لە دۆخێکی بنبەستدا دەبینێتەوە، کاتێ داوای هاوکاری لە سەرۆکی چین دەکات، چونکە چین زۆرترین کاریگەری لەسەر ئێران هەیە و بەرپرسانی ئەمریکا چەندین جار داوایان لە چین کردووە، ئەو کاریگەریانەی لەسەر ئێران هەیەتی بەکاربهێنێت لە کاتی ململانێی ئێستایاندا.
بەڵام تا ئێستا پەکین وریا بووە لەو مامەڵەیەدا و پەرچەکردارێکی مەترسیداری بەرامبەر ئێران بە کار نەهێناوە، بەپێی زانیارییەکان، دیارترین دەستەوەردانی پەکین بریتی بووە لە فشارخستنە سەر تاران بۆ قبوڵکردنی مەرجەکانی ئاگربەستی مانگی نیسان، ئەمەش ئەوە دەردەخات کە سەرکردەکانی چین چاویان لەوەیە لە بەرامبەردا ئیمتیازاتێک لە ئەمریکا ڕابکێشن بەلای خۆیاندا.
سەردانی ترامب بۆ پەکین، لە دوای ڕاگەیاندنی توندترین سزاکانی واشنتۆن دێت لە دژی پەکین لەسەر ئێران، کە یەکێک لە گەورەترین پاڵاوگەکانی نەوتی چین و ٤٠ کۆمپانیای کەشتیوانی پەیوەست بەوەوە کردە ئامانج، بەڵام ئەم سزایانە باس لەو ڕاستیە دەکەن کە پەکین هێشتا کاریگەرییەکی بەرچاوی بەسەر تاراندا هەیە وەک گەورەترین هاوردەکاری نەوتی ئێران، کە هیچ گەرەنتیەک نیە ئەم فشارە ئابووریەی ئەمریکا لەسەر چین، ببەتە فشار لەسەر ئێران.! هەروەها ترامپ نەیتوانی پابەندبونی گشتی لەلایەن چینەوە دەستەبەر بکات بۆ یارمەتیدانی ئەمریکا بۆ یەکلایی بونەوەی شەڕ لە بەرامبەر ئێراندا.
بەڵام دەتوانین بڵێین کە ئەم سەردانە بەجۆرێک مانای سەقامگیری نیشانداوە و تاڕادەیەک دۆخی ئێستای ڕاگرتووە.
بە سەرنجدان بە نەبونی دەرئەنجامە ئەرێنیەکانی شەڕ لەگەڵ ئێران، دەکرا هەر دواخستنێک یان هەڵوەشاندنەوەی زیاتری سەردانەکە، وەک نیشانەی لاوازی ئەمریکا هەست پێبکرێت. لەهەمانکاتدا هیچ کام لە

پرسە ئاڵۆزەکان لەم کۆبونەوانەدا چارەسەر نەکران، یان لانیکەم ئەو پرسانە بە بنەڕەتی نەزانران. چینیەکان هیچیان پێشکەش بە ترامپ نەکرد، پەکین هیچ ئەنجامێکی بەرجەستەی بە ترامپ نەدا بەدەستەوە کە بتوانێت کارنامەکەی بەهێزتر بکات یان ئەمریکا لە تاڵاوەکانی ڕۆژئاوای ئاسیا دەربهێنێت.!

ئەوەی شایانی باسە، ئەم سەردانەی ترامب بۆ پەکین هیچ لایەنێکی نەرێنی بە مۆسکۆ نیشان نەداوە، چونکە ڕووسیا و چین و ئێران ئامانجێکی هاوبەشیان هەیە کە بریتیە لە کەمکردنەوەی ڕۆڵی جیهانی ئەمریکا و زیاتر بنبەستکردنی ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، لە هەمانکاتدا بۆ روسیا ئەوە ڕۆشنە کە سەردانەکەی ترامب بۆ پەکین، ئاکامی ئەو قەیرانەیە کە ئەمریکا، لە شەڕی ئێران و گەروی هورمزدا دەرگیری بووە. وا دیارە ترامپیش، مەیلی دواخستنی کێشەکانی لەگەڵ چین هەیە، بەو هیوایەی خۆیان چارەسەری بکەن، یان بگوازرێنەوە بۆ سەرەکی داهاتووی ئەمریکا.

لە بنەڕەتدا چین، ڕۆژئاوا لە داڕمانی دەستبەجێی ئابووری ڕزگار دەکات و لە بەرامبەردا دەرفەتێک بۆ گەشەکردن و فراوانبوونی ئابووری بەدەست دەهێنێت، وەک ڕکابەرێک لە بەرامبەر ئەمریکا و زلهێزەکانی تری جیهاندا، بە هەوڵی بەدەستهێنانی زۆرترین باڵادەستی بەسەر بازاری جیهاندا.

سەرەڕای هەر ڕاگەیاندنێکی گەشبینانە و ئاهەنگێڕانە کە بە پرۆتۆکۆڵەوە بەڕێوەدەچن و چاوەڕوانی ترامپە لە پەکین، بەڵام ئاشکرایە لە ململانێی زلهێزەکاندا ئەم پەیوەندیە بە دوور دەبێت لە بەرهەمهێنانی یەکلایکردنەوەیەکی گشتگیر. ململانێی ئێران هێشتا چارە نەکراوە، گرژیەکان لەسەر تایوان بەرەو هەڵکشان دەچن، شەڕی بازرگانی زۆر دوورە لە کۆتایی، وزە و کانزاکانی زەوی دەگمەن، لە شەڕی دووبارە داڕشتنەوەی هاوسەنگی هێز، لە سەدەی بیست و یەکدا دەبنە چەکی جیۆپۆلەتیکی.

ڕۆشنە کە ترامپ بە پێگەیەکی بەهێزەوە ماڵئاوایی لە چین نەکرد، لەئاکامدا ئەوە ڕۆشنە کە پێناچێ ترامپ بە پێگەیەکی بەهێزترەو بە جارێکی تر بگەڕێتەوە چین، ئەمەش نیشانیداین پێگەی ترامپ لە بەرامبەر شی جینپینگ لاوازەو لاوازتر دەبێت.!